

A dísznövények potenciális allergenitása – gyakorlati útmutató az allergénmentes fajták minősítéséhez

---

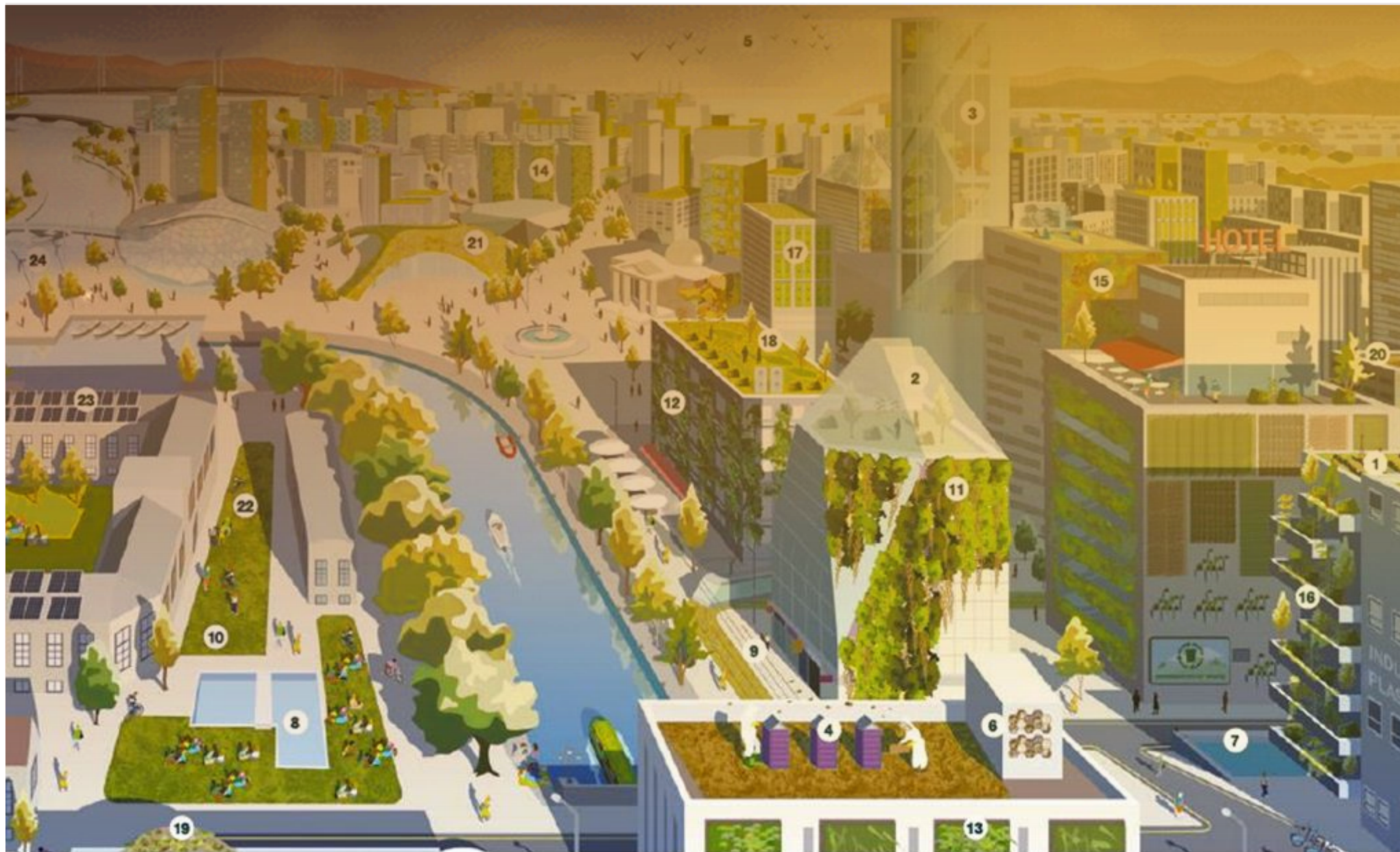
Dr. Magyar Donát

2022. május 25.

A jövő városa

A jövő városa?!

Mára elegendő tudományos bizonyíték gyűlt össze arra vonatkozóan, hogy a nem megfelelően kialakított városi zöldfelületek pollenkibocsátása jelentős mértékben hozzájárulhat a lakosságot erő allergénterheléshez.

Moszkva felett zöld az ég...

Az iskolák bezártak...a
gyerekeket haza küdték
...egy eltitkolt ipari katasztrófát
sejtettek...mindez a csernobili
atomrobbanás 26.
évfordulóján...

Lándzsáslevelű éger

Alnus x spaethii=*A. subcordata* x *A. japonica*

rAln g1 ellen termelődött IgE svájci városokban élő
iskolás gyermekek vérében

(Grabs és Buchs, Svájc)

1986: 0%

2006: 10,9%

Egy száztagú, 10-15 méter magas
fasor esetében a pollenhozam évente
a 10.000 kilogrammot is elérheti.

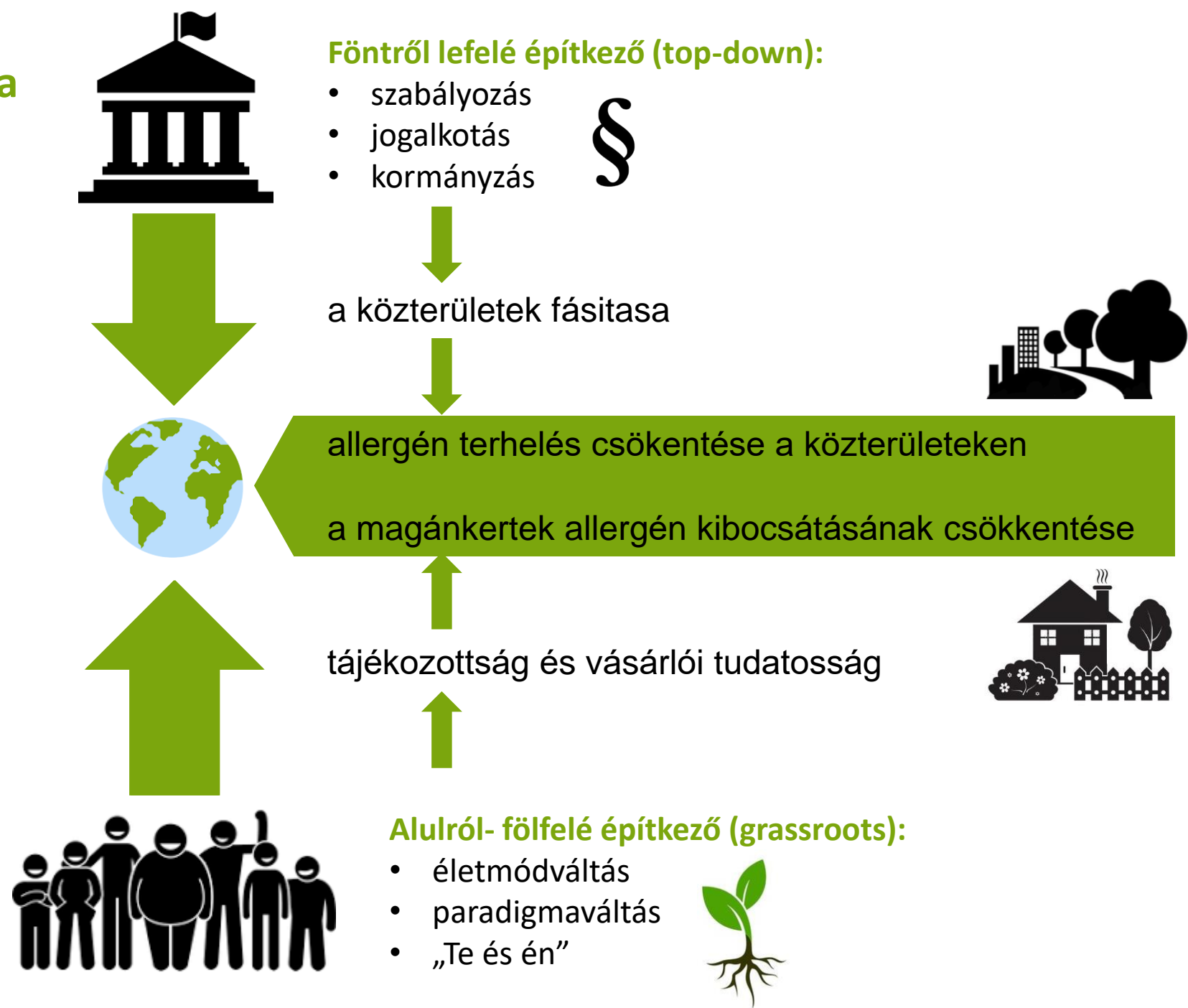

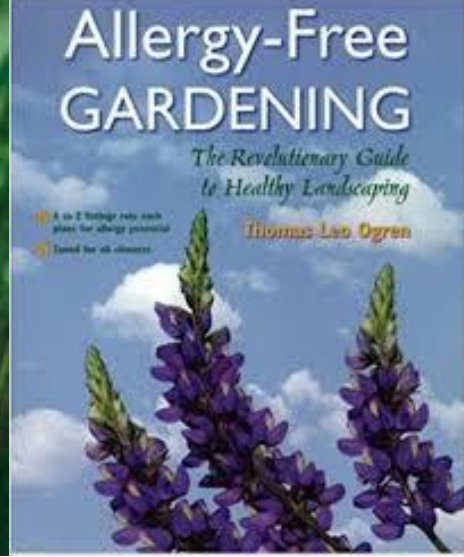
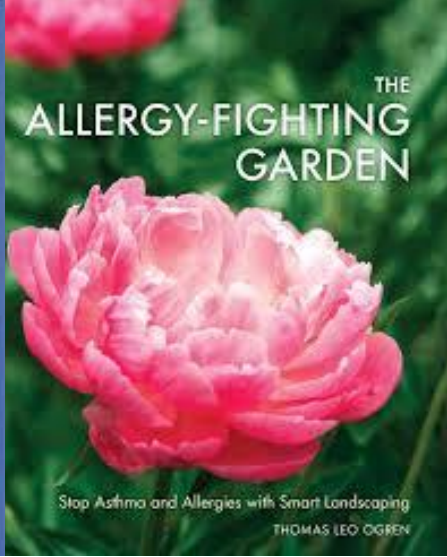
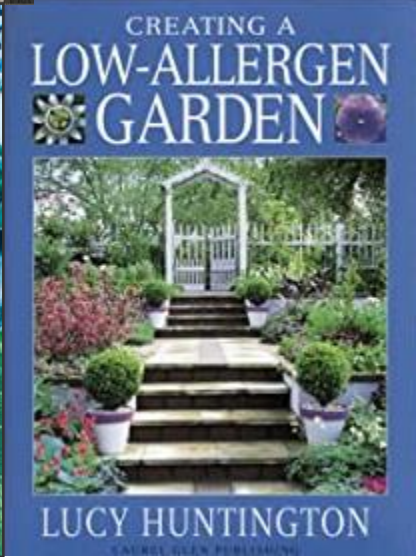
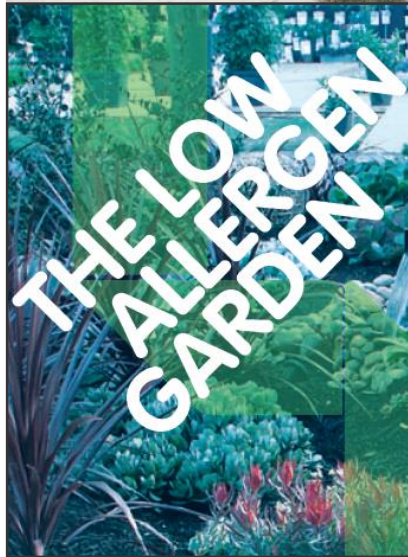
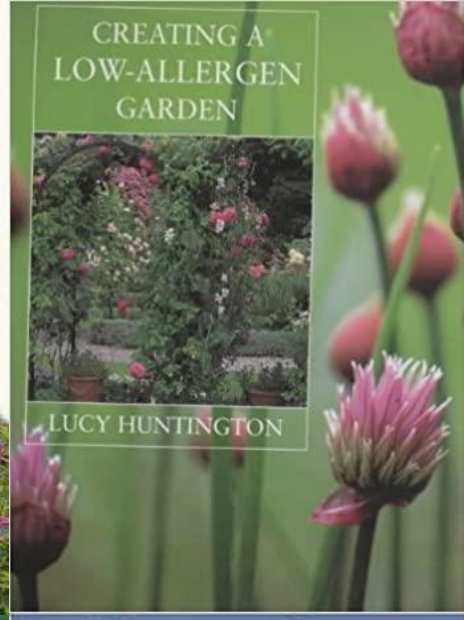
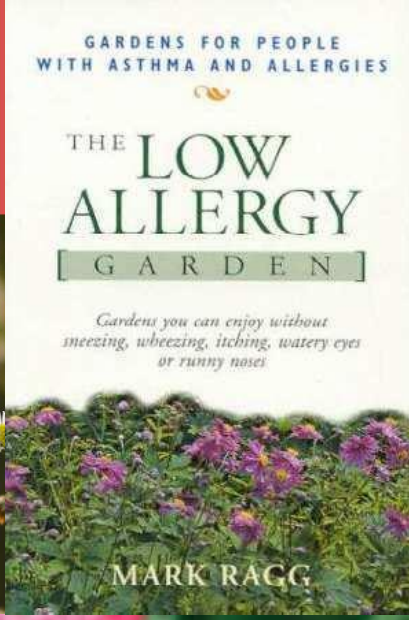

Még alacsony, 5°C-os napi átlaghőmérséklet mellett is magas (70 pollen/m³) pollenkoncentráció mérhető, sőt a pollenszórást fagypont alatti hőmérsékleten is folytatja a hóborította fa.

Megoldási stratégiák a környezeti problémákra

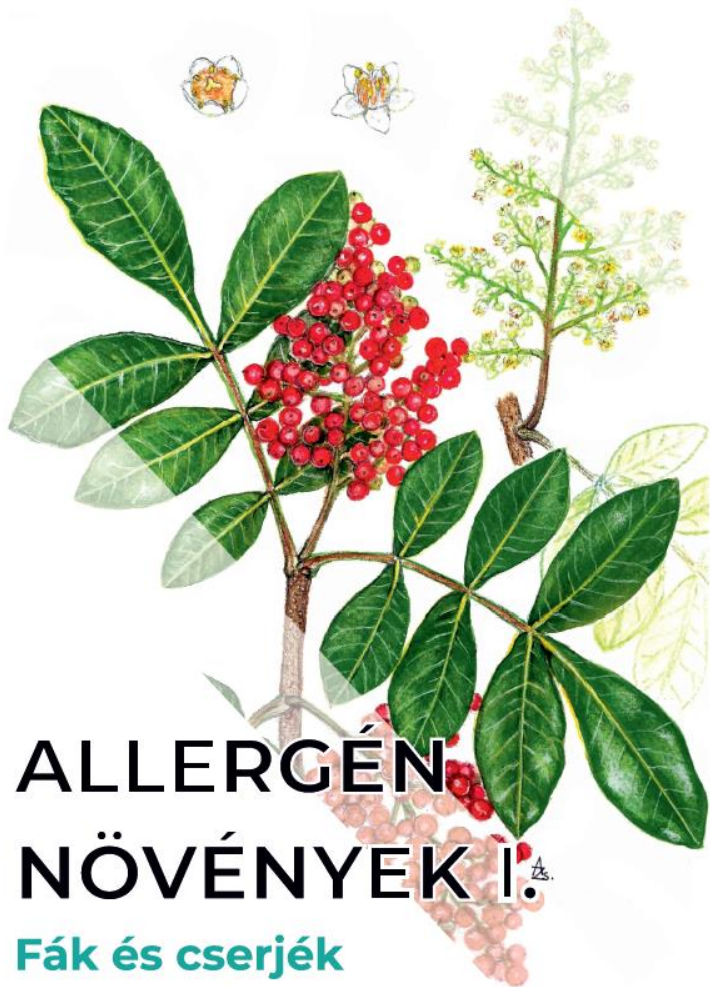
Vevők tájékoztatása
virágüzletekben,
kertészeti árudákban

Betegek, lakosság tájékoztatása

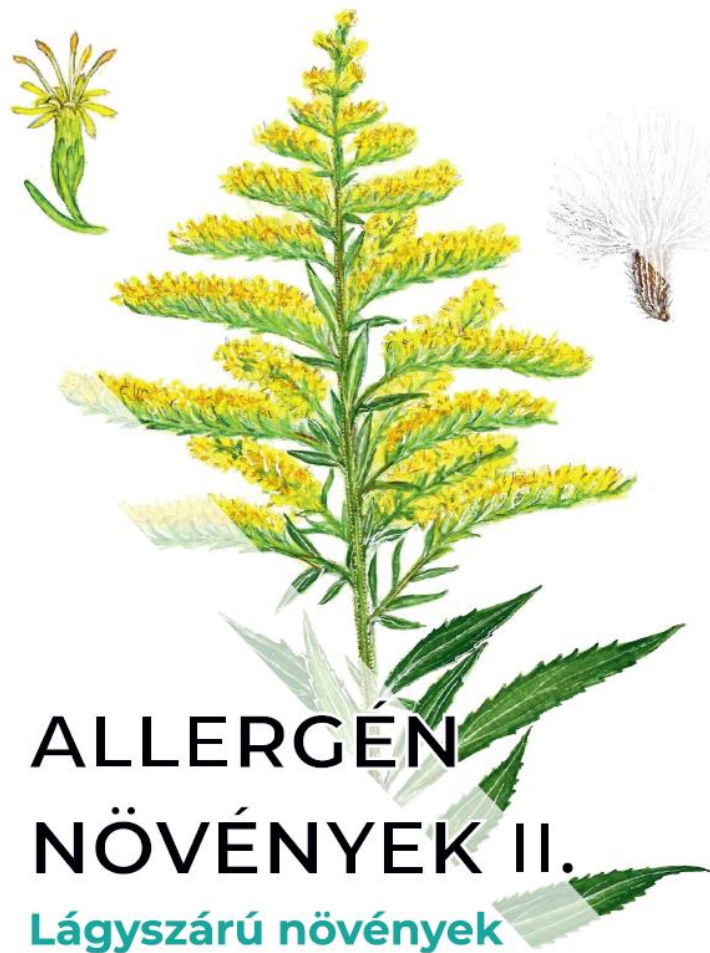
Az allergén növények felismerése fontos a betegek számára,
így csökkenthetik a pollenexpozíciót
az allergiás tünetek mérsékelhetők
kialakulásuk megelőzhető

ALLERGÉN NÖVÉNYEK I.

Fák és cserjék

Dr. Magyar Donát

ALLERGÉN NÖVÉNYEK II.

Lágyszárú növények

Dr. Magyar Donát

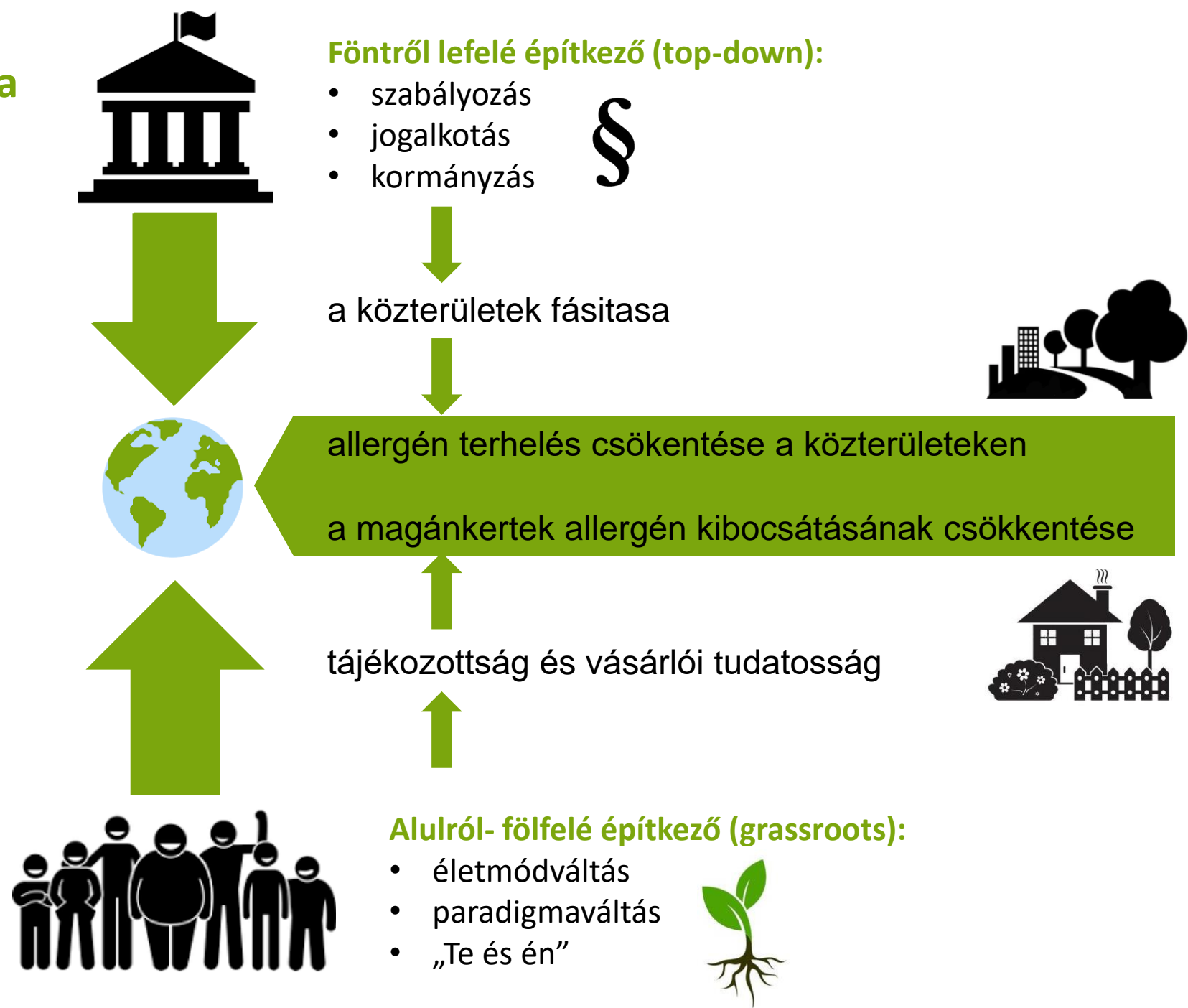
Manyoki Gergely-Magyar Donát

Allergén növények a kertben

Készült az EFOP-1.8.0-VEKOP-17 „Egészségügyi Ellátórendszer szakmai módszertani fejlesztése” C/II „A környezeti eredetű allergének által okozott egészségteherhez kapcsolódó kockázatok felmérése és értékelése” c. project keretében.

Megoldási stratégiák a környezeti problémákra

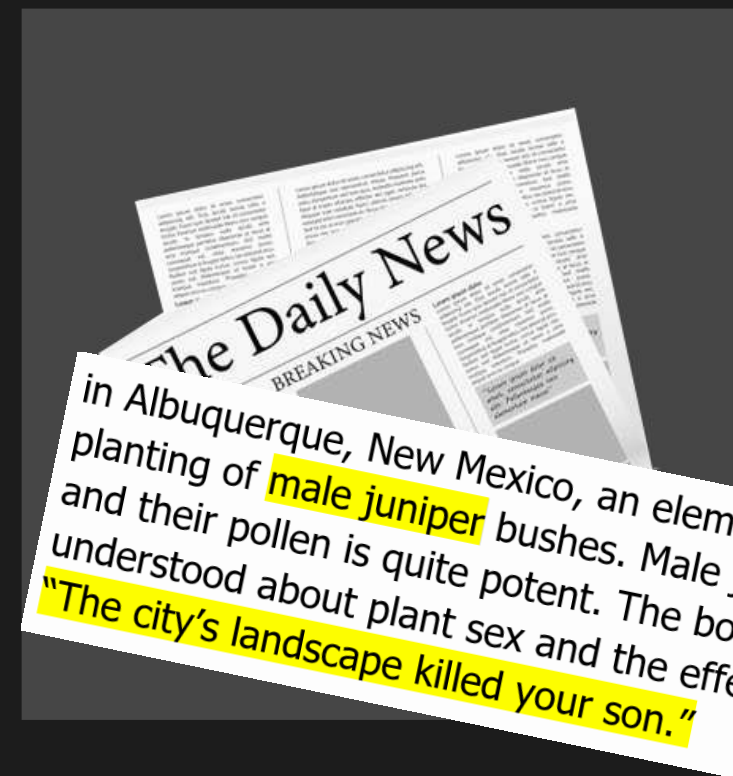

Juniperus virginiana L.

vörös cédrus v. virginiai boróka

erős allergenitású (pollen, Jun v1-4), anafilaxia
+contact dermatitis (levél, kéreg, gyanta, fűrészpor)

kétféle

(USA, New Mexico: 500 \$ bírság allergén növények telepítéséért)

A közegészségügyi problémák
kezelésére
a **jogi szabályozás**
bevált és hatékony
eszköznek tekinthető

pl. gyógyhelyek esetében

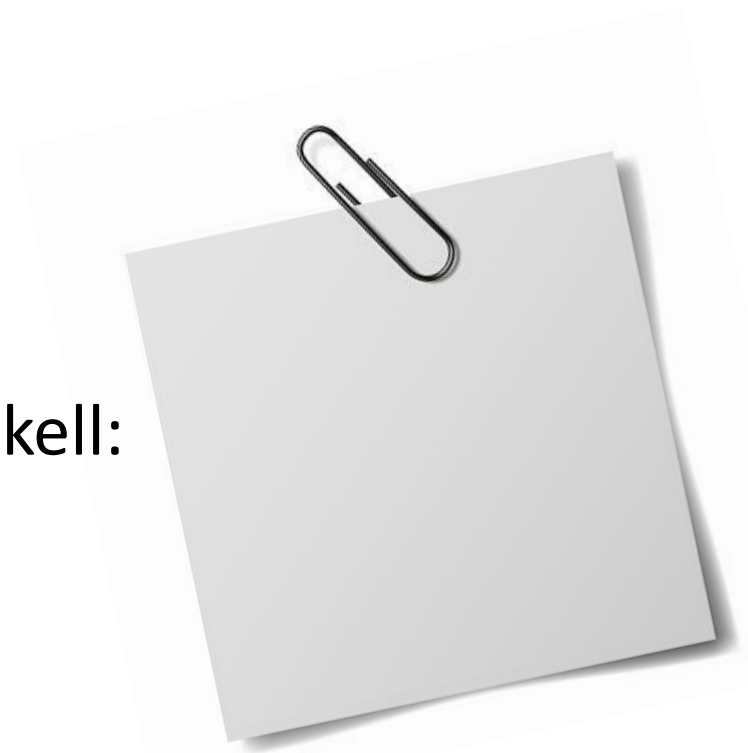

A Kormány rendelete a természetes gyógytényezőről (2022)*

4. §

(4) A gyógyhelyé nyilvánítás iránti kérelemhez csatolni kell:

- g)* a gyógyhely, és a védőterület allergén pollenterhelésének csökkentését célzó, a 8. melléklet szerint elkészített intézkedési tervet,
- h)* a gyógyhelyen, illetve a védőterületen található fákról és cserjékről a 8. melléklet 1. pontja szerinti fakatasztert és
- i)* az allergén fajok és fajták visszaszorítására vonatkozó, a 8. melléklet 2. pontja szerinti intézkedési tervet.

*EU notifikáció alatt, a rendelet kb. 3 hónap múlva jelenik meg

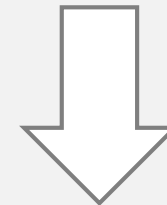

Az egyes növénytaxonok

nem allergén, alacsony, közepes, magas, nagyon magas

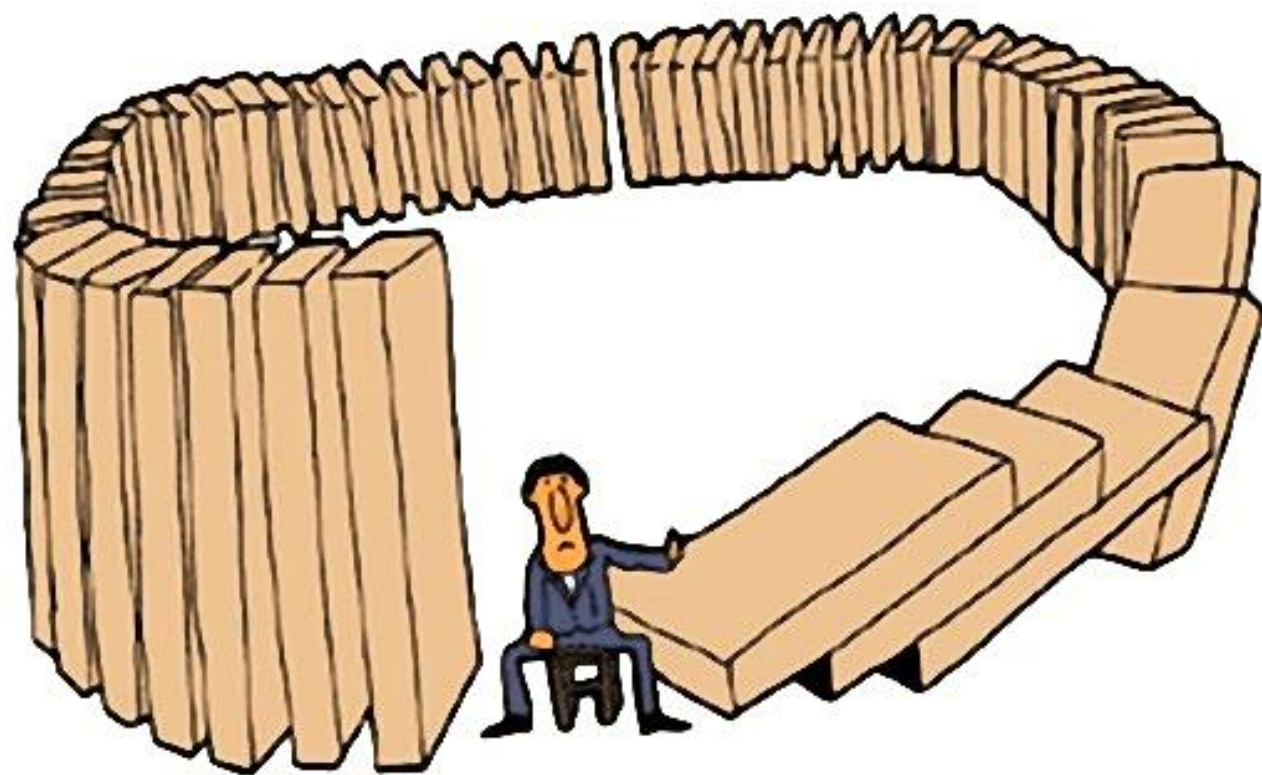

allergenitású kategóriákba sorolhatók.

Allergén kategorizálási rendszerek

**Nem ajánljuk
a már
meglévő fák
kivágását!!!!**

(EU) 2015/1535' (ASFP 2019)

Jogi szabályozás esetén új elvárások az allergén kategórizálási rendszerrel szemben:

- az adott növényfaj allergenitását legalább 2 db,
- referált nemzetközi folyóiratokban közzétett,
eredeti közlemény igazolja

bizonyítékok

megismételhetőség

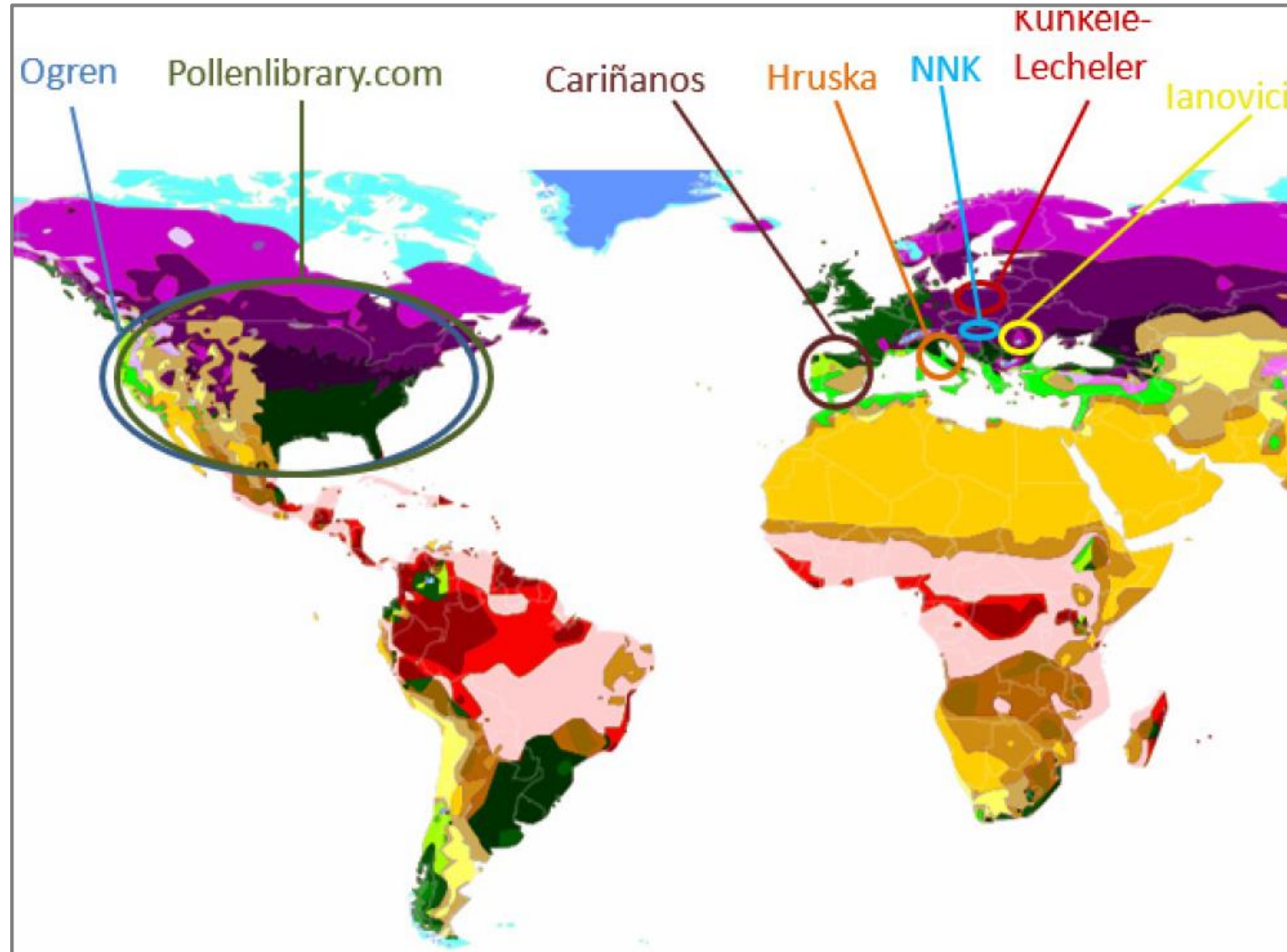
az allergén kategóriák számításának módja ismert és nyilvános

**Meglévő allergén
kategórizálási rendszerek
áttekintése:**

**Melyik alkalmas arra,
hogy jogi szabályozás
alapja legyen?**

Allergén kategórizálási rendszerek

A növények allergizáló képessége számos tényezőtől függ.

Thommen-féle posztulátumok^a

1. A pollenszemek tartalmazzanak allergéneket
2. A növény nagy mennyiségben termeljen pollent
3. A pollen könnyen terjedjen a levegőben

A beporzás módja

4. A növényfaj nagy mennyiségben legyen jelen

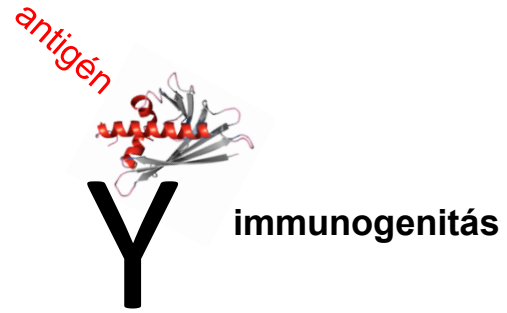
a: Coca et al. 1931

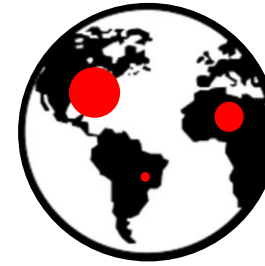
Ezzel ellentétben a rovarmegporzású növények pollenszemei ritkán fordulnak elő a levegőben.

A növényekben genetikailag meghatározott tényezők

Földrajzilag meghatározott tényezők

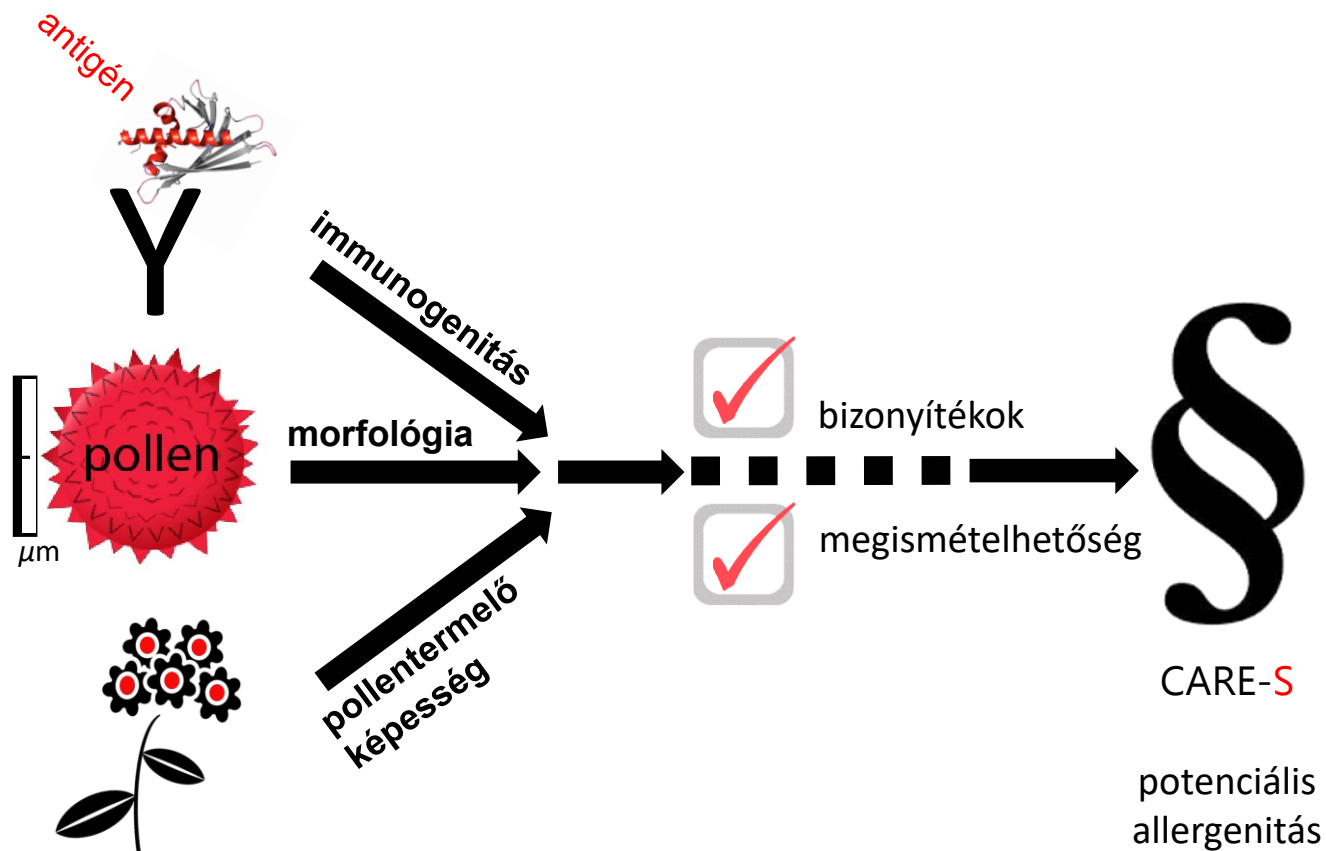
A növény gyakorisága

légköri pollenkoncentráció

A potenciális allergenitás

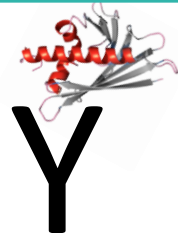
ajánlások, jogszabályok

**A potenciális allergenitást (PA),
vagyis egy adott növénytaxon lehetséges allergiakiváltó képességét
az alábbi módon számolhatjuk ki:**

$$PA = I_m \times M_o \times P_o$$

**A pollen
immunogenitása**

**A pollen
morfológiai
tulajdonságai**

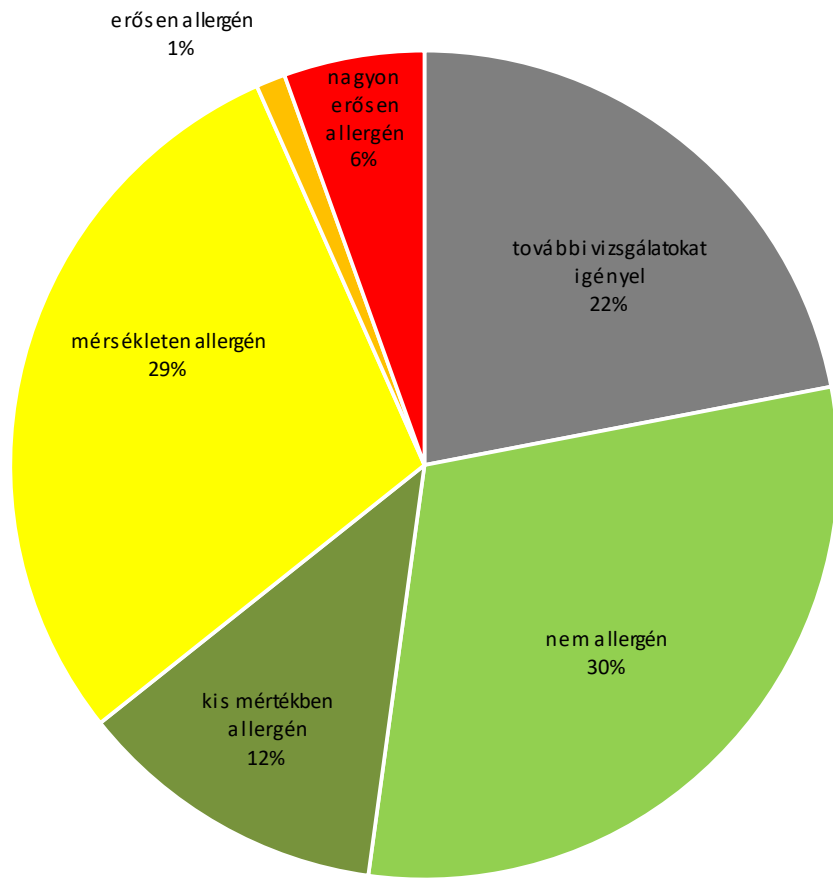
**A
pollentermelés
mértéke**

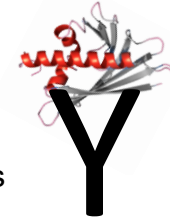
PA	allergenitás	kategória	jelölés
0	nem allergén	0.	világos zöld
0 < PA ≤ 2	kis mértékben allergén	1.	zöld
2 < PA ≤ 4	mérsékelten allergén	2.	sárga
4 < PA ≤ 6	erősen allergén	3.	narancssárga
6 < PA ≤ 8	nagyon erősen allergén	4.	piros
nem ismert	további vizsgálatot igényel	-	szürke

Hiányzó adatok - általában:

városi zöldfelületeken előforduló növényfajok és fajták allergenitása (N=529)

immunogenitás

pollentermelő képesség

új kertészeti változat/fajta

Nem, vagy csak kevés pollent termel?

- A virág hiányzik, leszárad vagy kleisztogám,
- a porzók szirmokká fejlődnek (pleniflora vagy pompon virágú fajták),
- a pollenkibocsátást más genetikailag stabil tulajdonság gátolja,
- stabilan egylaki faj termős példánya
- egy stabilan nőivarú kertészeti változat.

ajánlás: „allergénmentes fajta”

A növényfajok potenciális allergenitása

Hol találom?

A kategóriarendszerünk felhasználási lehetőségei

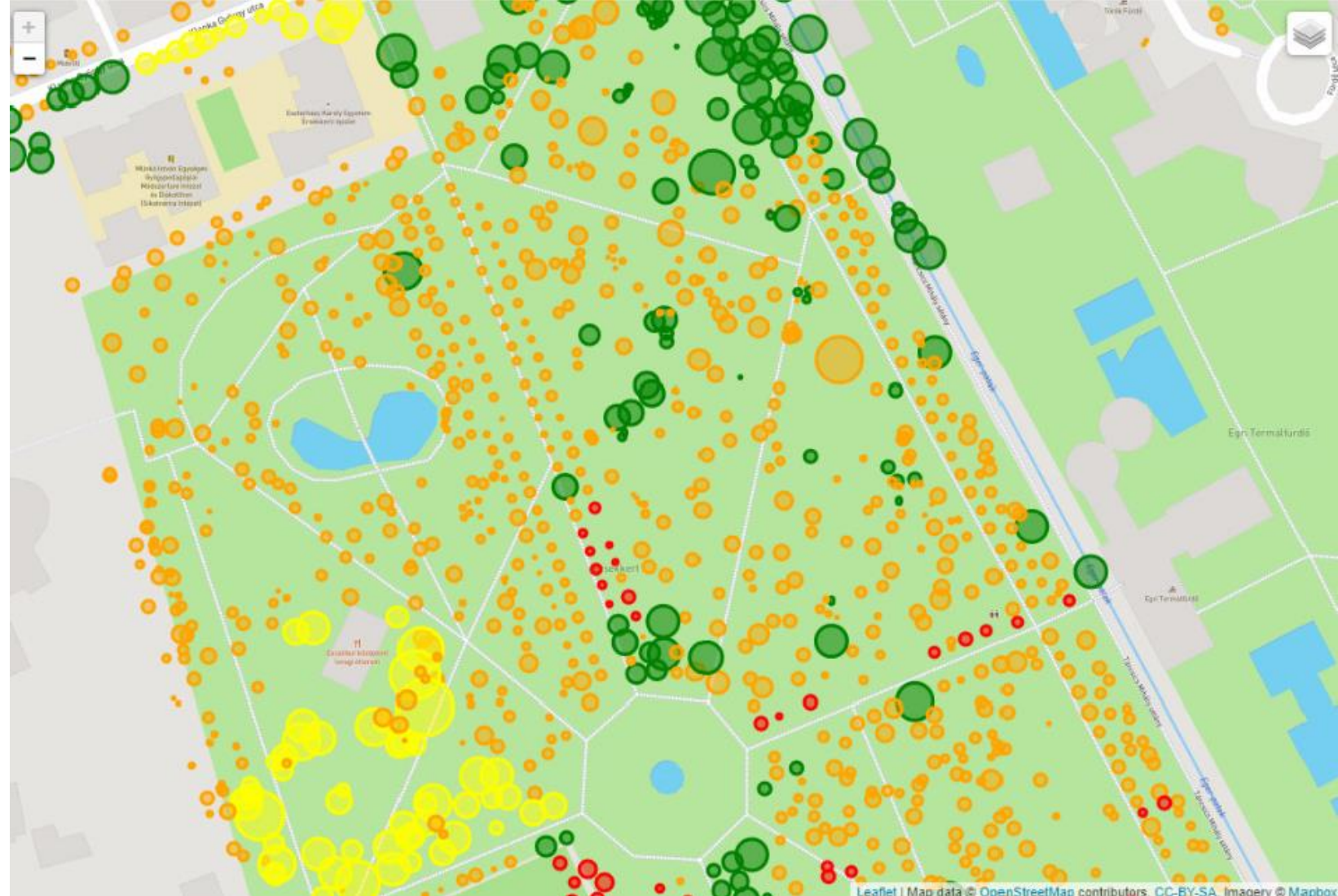

Zöldfelületek
minősítése

Zöldfelületek
szabályozása

szabályozható
az allergén növények
aránya a zöldfelületek
létesítésében

Részlet Eger város zödterület minősítésére vonatkozó értékelésből. Az egyes színek a fák és cserjék potenciális allergenitása szerint vannak megadva. Készítette: Szilágyi Alexandra

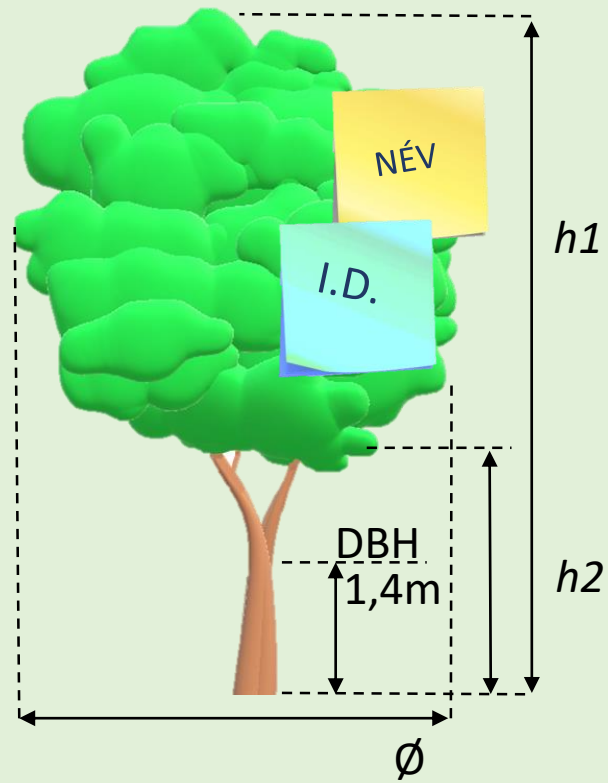
tartalmi követelmények

Fakataszter

Intézkedési terv

A fakataszter tartalma:

I.D.: egyedi azonosítószám

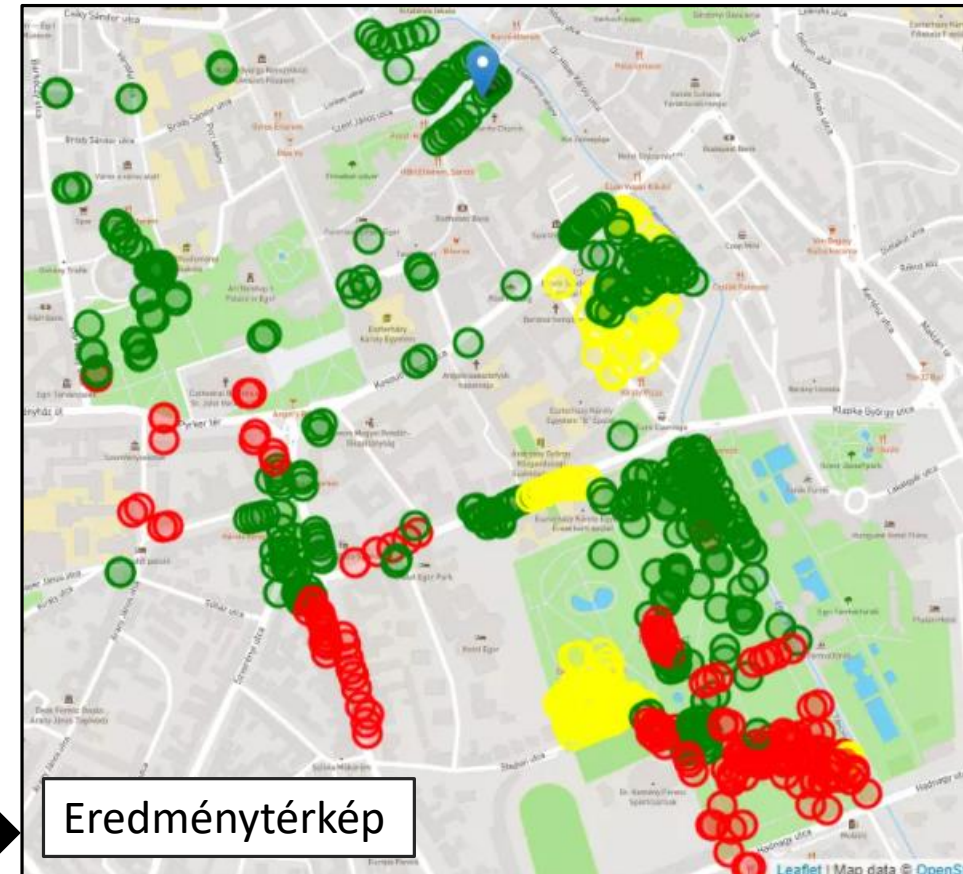
NÉV: faj/fajta név

$h1$: magasság

$h2$: törzsmagassága vagy koronamagasság

DBH.: A fatörzs átmérője 1,4m-en

$\emptyset$: A lombkorona átmérője

- helye (GPS koordináta)
- **potenciális allergenitás**

tartalmi követelmények

Fakataszter

- adattáblázat
- térkép

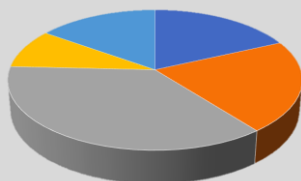
a gyógyhelyen a védőterületen

Intézkedési terv

Helyzetelemzés

fák és cserjék potenciális allergenitásának kategóriák szerinti megoszlása

a gyógyhelyen a védőterületen

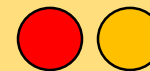
Célmeghatározás

„az allergén pollenterhelés csökkentése”.

Feladatok, intézkedések

a) erősen/nagyon erősen allergén fajoknál az ültetés tiltása.

b) hosszútávú cserjék ütemezése

c) mérsékelten allergén fajoknál összefüggő állományok, fasorok telepítésének kerülését ezek hosszútávú cseréjét

d) rendszeres gyommentesítés elrendelését; évente felhívást gyommentesítésre, fűnyírásra.

A település allergén terhelésének csökkentése nem csak gyógyhelyeken végezhető el!

Helyi önkormányzatok is alkalmazhatják.

Hogyan?

Fakataszter létrehozása

A vizsgált terület behatárolása

Allergén fák % számítása

Parkok és utak értékelése

Intézkedési terv

Helyi rendelet kiadása

A fakataszter elkészítése az önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről szóló, meglévő kormányrendelet alapján szükséges (hiszen csak akkor lehet értéket számolni, ha tudjuk az alapadatokat).

147/1992 (XI. 6.) kormányrendelet az önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlanvagyon nyilvántartási és adatszolgáltatási rendjéről, illetve az ezt módosító 48/2001. (III. 27.) kormányrendelet

Adaptáció a klímaváltozáshoz

globális felmelegedés

a melegebb éghajlati övek
növényéinek
felbukkanása,
megtelepedése

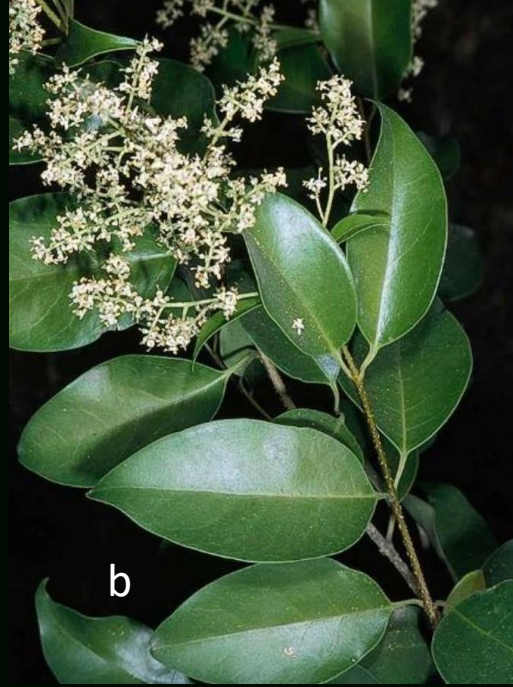
az allergén növényfajokat
tartsuk határainkon kívül

mely növényeknek
engedjük
szabad utat?

Invazív és allergén

a Kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*),
b Fényeslevelű fagyal (*Ligustrum lucidum*),
c Ártéri japánkeserűfű (*Reynoutria japonica*).

Az újonnan betelepített
növényfajok
rövid időn belül súlyos
egészségterhet
jelentő allergénné válhatnak

A potenciális allergenitás a földrajzi környezettől független, pusztán a növény örökletes adottságait veszi figyelembe

ezért alkalmas a külföldről származó invazív, allergén növényfajok behozatalának megakadályozására

A potenciális allergenitás figyelembevételével:

Szabályozható az egyes növényfajták szaporítása, kereskedelme

Kedvező irányba mozdítható el a növényfajták nemesítése, mivel az allergenmentes fajtákat részesíti előnyben.

A biodiverzitás megőrzése

Az allergén növényfajok/fajták ültetését korlátozó intézkedések miatt csökkenhet a zöldfelületek biodiverzitása, ami növényvédelmi, természetvédelmi kockázattal jár!

Ezért:

1. Kis mennyiségben, bizonyos helyekre, szórványosan továbbra is ültethetők allergén fajok.
2. Új, nem allergén fajok és fajták nemesítését, telepítését szorgalmazzuk

Olajfa

potenciális allergenitása: mérsékelt
de a mediterrán térség első számú allergén növénye

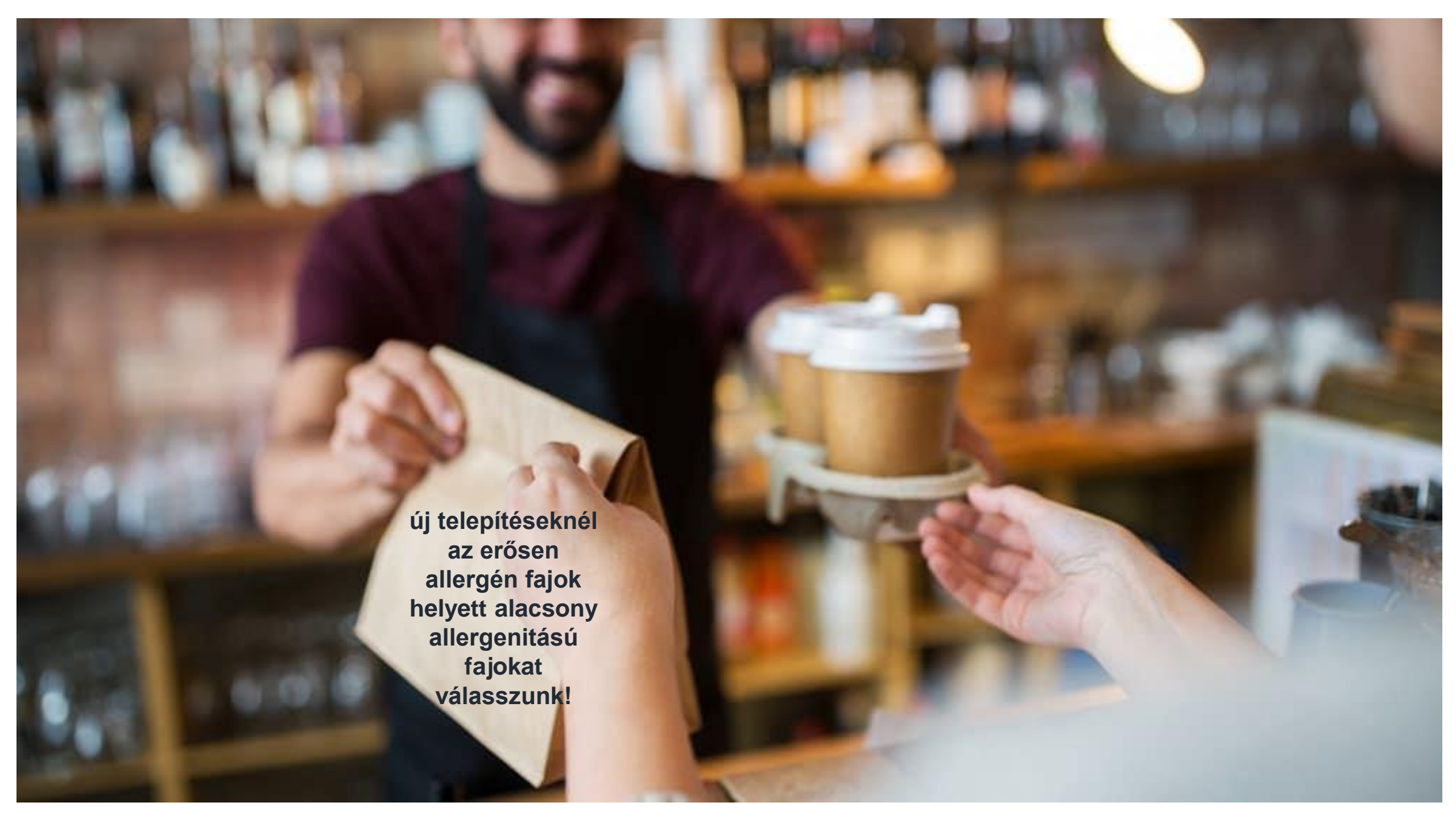

Csak a nem allergén fajtáját telepítsük!
Olea europea 'Swan Hill'

RCP8.5:40°C, 2050

**új telepítéseknel
az erősen
allergén fajok
helyett alacsony
allergenitású
fajokat
válasszunk!**

Hasznos linkek:

A növények potenciális allergenitása:

<https://efop180.antsz.hu/temak-konyezetegeszsegugy/allergenek-a-levegoben/allergenek-hogyan-valasszunk-kertunkbe-fakat-cserjeket.html>

Potenciális allergenitás kalkulátor:

<https://www.diszkerteszek.hu/the-hungarian-ornamental-horticulturist-association/>

Hasznos linkek:

A növények potenciális allergenitása- áttekintés és módszertani javaslat. Magyar Donát, Zséli Györgyi, Szigeti Tamás, Páldy Anna, Udvardy Orsolya, Orlóci László (2020) Egészségtudomány 64 (4) 30-56.

<http://egeszsegtudomany.higienikus.hu/cikk/2020-4/EgTud.2020.4.30.pdf>

Magyar Donát, Páldy Anna, Szigeti Tamás, Szilágyi Alexandra, Orlóci László (2020) **A potenciális allergenitás felhasználási lehetősége a zöldterületek minősítésében és az allergén terhelés szabályozásában.** Egészségtudomány 64 (4) 57-80.

<http://egeszsegtudomany.higienikus.hu/cikk/2020-4/EgTud.2020.4.57.pdf>

Magyar D, Páldy A, Szigeti T, Orlóci L (2022) **A regulation-oriented approach for allergenicity categorization of plants.** Urban Forestry and Urban Greening. 70: 127530

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866722000735>

Közterületi sorfák jegyzéke https://www.diszkerteszek.hu/files/2022_KOZTERULETI_SORFAK_JEGYZEKE.pdf

Magyar D. (2019) **Mi jöhet még?** Invazív allergén növények. AMEGA 26 (3): 20-24.

https://www.researchgate.net/publication/351730403_Mi_johet_meg_Invaziv_allergen_novenyek_AMEGA_26_3_20-24

Puc M, Magyar D, Udvardy O, Lipiec A, Rapiejko P, Siergiejkó G, Kalinowska E, Wiczorkiewicz A, Jurkiewicz D, Stacewicz A (2020) **Plane tree pollen season in Poland and Hungary in 2019 – why are the plane trees planted in cities so much?** Alergoprofil 16(1), 15-20. <https://www.journalsmededu.pl/index.php/alergoprofil/article/view/983>

Mányoki G, Udvardy O, Kajtor-Apatini D, Orlóci L, Magyar D (2019): **Budapesti kerékpárutak allergén pollenterhelése.** Egészségfejlesztés 60(4): 19-29.

https://www.researchgate.net/publication/339740304_Allergenic_potential_of_tree_lines_along_cycle_tracks_in_Budapest

Magyar D. 2021. **Allergén növények I. Fák és cserjék.** NNK, Budapest.

<https://efop180.antsz.hu/attachments/article/491/Allerg%C3%A9n%20n%C3%B6v%C3%A9nyek%20I.pdf>

Magyar D. 2021. **Allergén növények II. Lágyszárú növények.** NNK, Budapest.

<https://efop180.antsz.hu/attachments/article/491/Allerg%C3%A9n%20n%C3%B6v%C3%A9nyek%20II.pdf>

**Köszönöm a megtisztelő
figyelmet!**

magyar.donat@gmail.com